

при збереженні за цією ж вірою значення впевненості. Фактично, сучасна православна теологія доводить, що впевненість у власному знанні є нічим іншим як довірою до свого знання, а тому «довіра» як центр понятійного ядра концепту віри отримує все більшу перевагу над альтернативним центром – «впевненістю».

Список використаних джерел

1. Бублик К. Концепт особистості у книзі Девида Харта «Краса нескінченного» / Костянтин Бублик // Схід. – 2016. – №1 (141). – С.58–62.
2. Флоровский Г. Дом Отчий / Георгий Флоровский, прот. // Избранные богословские статьи / [ред.-сост. А. Кырлежев]. – М., 2000. – С.9–36.
3. Флоровский Г. Кафоличность Церкви / Георгий Флоровский, прот. // Избранные богословские статьи / [ред.-сост. А. Кырлежев]. – М., 2000. – С.141–158.
4. Морозова Д. Мысль о Боге между нотами и словами / Дарья Морозова // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна №950. Серія: теорія культури і філософія науки. Спецвипуск 2: Койнонія. Філософія Іншого та богослов'я спілкування. – 2011. – С.279–311.
5. Словарь библейского богословия / [под ред. Ксавье Леон-Дюфура и др.]. – 2-е изд. – Брюссель: Жизнь с Богом, 1990. – 1288 с.
6. Антоний Сурожский. Человек перед Богом / Антоний, Митрополит Сурожский. – К.: Камо грядеши, 2010. – 348 с.
7. Хрестокин Г. В. Постмодерний неопатристичний містичний емпіризм Йоана Манузакіса // Sententiae: [зб. наукових праць]. – К.: Вид-во інст. філософ. ім. Г. С. Сковороди НАН України, 2011. – Вип. XXIV. – №1. – С.101–109.
8. Черноморец Ю. П. Православная теология Девида Бэнтли Харта – новое начало в эпоху постмодерна / Ю. П. Черноморец [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://theology.in.ua/ua/bp/theologia/contemporary/44359/>.
9. Черноморец Ю. П. Православна теологія на шляху до нової парадигми / Юрій Черноморець // Філософська думка–Sententiae: Спецвипуск №3 (2012) Християнська теологія і сучасна філософія. – Вінниця: ВДТУ, 2013. – С.74–88.
10. Антоний Сурожский. Уверенность в вещах невидимых. Последние беседы / Митрополит Антоний Сурожский. – М.: Nikeja, 2012. – 288 с.
11. Антоний Сурожский. Вера / Антоний (Блум), митр. Сурожский. – Краматорск: Тираж–51, 2007. – 271 с.

References

1. Bublik K. Konzept osobystosti u knyzi Devida Harta «Krasa neskinchennogo» / Kostjantyn Bublik // Shid. – 2016. – №1 (141). – S.58–62.
2. Florovskij G. Dom Otchij / Georgij Florovskij, prot. // Izbrannye bogoslovskie stat'i / [red.–sost. A. Kyrlezhev]. – M., 2000. – S.9–36.
3. Florovskij G. Kafolichnost' Cerkvi / Georgij Florovskij, prot. // Izbrannye bogoslovskie stat'i / [red.–sost. A. Kyrlezhev]. – M., 2000. – S.141–158.
4. Morozova D. Mysl' o Boge mezhdru notami i slovami / Dar'ja Morozova // Visnyk Harkivs'kogo nacional'nogo universytetu im. V. N. Karazina №950. Serija: teorija kul'tury i filosofija nauky. Specvypusk 2: Kojnonija. Filosofija Inshogo ta bogoslov'ja spilkuvannja. – 2011. – S.279–311.
5. Slovar' biblejskogo bogoslovija / [pod red. Ksav'e Leon-Djufura i dr.]. – 2-e izd. – Brjussel': Zhizn' s Bogom, 1990. – 1288 s.
6. Antonij Surozhskij. Chelovek pered Bogom / Antonij, Mitropolit Surozhskij. – K.: Kamo grjadeshi, 2010. – 348 s.
7. Hrstokin G. V. Postmodernyj neopatristychnyj mistychnyj empirizm Joana Manuzakisa // Sententiae: [zb. naukovyh prac']. – K.: Vyd-vo inst. filosof. im. G. S. Skovorody NAN Ukraïny, 2011. – Vyp. XXIV. – №1. – S.101–109.
8. Chernomorec Ju. P. Pravoslavnaja teologija Devida Bjentli Harta – novoe nachalo v jepohu postmoderna / Ju. P. Chernomorec [Elektron. resurs]. – Rezhym dostupu: <http://theology.in.ua/ua/bp/theologia/contemporary/44359/>.
9. Chornomorec' Ju. P. Pravoslavna teologija na shljahu do novoi' paradygmy / Jurij Chornomorec' // Filoso'fs'ka dumka–Sententiae: Specvypusk №3 (2012) Hrustyans'ka teologija i suchasna filosofija. – Vinnycja: VDTU, 2013. – S.74–88.

10. Antonij Surozhskij. Uverennost' v veshhah nevidimyh. Poslednie besedy / Mitropolit Antonij Surozhskij. – M.: Nikeja, 2012. – 288 s.

11. Антоний Сурожский. Вера / Антоний (Блум), митр. Сурожский. – Краматорск: Тираж–51, 2007. – 271 с.

Levchenko T. G., PhD, Associate Professor of the Department of Philosophy and Political Science of University of the State Fiscal Service of Ukraine (Ukraine, Irpin), nniguman@mail.ru

Understanding of faith in modern Orthodox theology

The article examines the concept of transformation of faith in the Orthodox theology of the late XX century. Found that in modern Orthodox theology of faith identified with spiritual experiences, received in the Church, provided publicity subject to church and religious influence. This identification characteristic neopatristic thought, whose founder was G. Florovsky. Metropolitan Anthony of Sourozh, quite in keeping neopatristic thought of Florovsky and his disciples, is closely linked with the concept of faith religious experience, but still phenomenologically distinguished himself Christian religious experience and Christian faith. During the act of intense religious experience is no place for faith, for any acts of personality – as she seized experiences. Faith is the assurance of what people went through all of its existence and which can testify with absolute certainty. Faith in man is the main opportunities for ethics and social life, and such faith is also based on experience. Anthony of Sourozh proves that faith as confidence in the personality needed for the existence of ethical and social relations, faith as confidence in the experience necessary for the existence of science and culture.

Keywords: faith, confidence, trust, Orthodox, modern theology.

* * *

УДК 261.7

Максюта М. Є.,
доктор філософських наук, професор,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України (Україна, Київ),
gileya.org.ua@gmail.com

Мала Я. Л.,
аспірантка, Національний університет біоресурсів
і природокористування України (Україна, Київ), gileya.org.ua@gmail.com

ДО ПРОБЛЕМИ ЖИТТЄВОГО ВИБОРУ В УКРАЇНСЬКОМУ ФЕМІНІЗМІ ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

Обстоюється положення, за якими, зконцентровані життєвим вибором інтереси й потреби, трансформуються способом буття «зобов'язальності», відображають життєвість характерних для жіночості інтенцій «бути незалежною», що легітимізується зміцненням зобов'язальності. Важливішою ідеєю українського фемінізму і була демонстрація життєвої позиції жінки як особистості, незалежної «зобов'язальності», зокрема, в обстоюванні національно-культурно стверджувальних, гуманістичних життєвих цінностей: друге формується, зміцнюється як «продовження» першого. Відповідне уявлення змісту жіночої самості віддзеркалювало прагнення здійснювати власними зусиллями постійне поновлення життєздатності незалежності і в даному аспекті. В атмосфері глибокого переживання та усвідомлення жіночої долі, буттійісної відмінності і разом з тим – єдності з долею нації творчо-самотворча спрямованість життєвого вибору зреалізувалися прагненням жінки бути особистісною окремішністю у повноті її буття, зокрема, і як способу протистояння деструктивним впливам і культурі традиційної, і новітньої жіночобонних рецидивів. Атмосфера цієї повноти є dokonчення передумовою також адекватного змістовного сприймання, освоєння і «ретрансляції» на соціальну культуру національних зобов'язань. По великому рахунку, відтак, виправданість життєвого вибору жінки демонстрував її «вибір себе», як «автономної самовражності» її самості, індивідуальності жіночого буття у «просторі» перетину національно-культурних зобов'язань минулого та сучасної творчості: це, зрештою, завжди відповідь на потреби свого часу. Тому, наголошується у статті, особистістю життєвого вибору жінки зреалізовується в усіх її аспектах цілісність її індивідуальності, яка може і повинна розглядатися і як особистісний критерій загальною шляху розвитку, поглиблення переживань, духовних, інтелектуальних потреб, інтересів та цінностей, завдяки чому існує та може проявлятися індивідуальність, котра «вибирає себе».

Ключові слова: життєвибір, відповідальність, гідність, честь, правда, життєвість, жіночість.

Успішне формування духовної, економічної та соціально-політичної сфер суспільства, демократизація і гуманізація засад суспільного буття великою мірою визначаються також належним вирішенням гендерної проблематики, що за нинішніх українських реалій набуває підвищеної актуальності. Жінки покликані виконувати дійову роль

у зазначених процесах, але це зумовлюється зростанням рівня жіночої самосвідомості, загальної культури та освіти, культури гендерних відносин, що, як відомо, формується у тому числі й завдяки освоєному історичному, національно-культурному досвіду, підвищенню рівня гендерної освіти [13; 17; 18; 19]. Зростання актуальності фемінологічних проблем, поглиблення жіночої самосвідомості, безперечно, пов'язано і зі знеціненням людського життя в системі світоглядних орієнтирів. Жіноча самосвідомість, як форма синтезу у першу чергу духовних чинників піднесення людини та людського життя, покликана демонструвати, «ретранслюючи» на суспільство, її глибинну вкоріненість, природно-історичну наближеність до появи нового життя і що, пов'язане із відповідними людськими переживаннями, не може, а головне – не повинно не набувати також значення загальнолюдського, сприяти подоланню антигуманістичних упередженостей. Феміністичний рух як у минулому, так і нині, маючи на меті, зокрема й розвінчування останніх, спрямовується проти культивування атмосфери насильства у родинно-побутових, подружніх відносинах, чому почасти сприяли історичні умови, традиційні цінності, низький загальний освітній та культурний рівень. Хоча, як відомо, до певної міри до цього зпричинилися й новітні наукові відкриття, зокрема, в галузі біології та психології, а пов'язані з ними банальності нерідко висловлювалися самими науковцями [Див. напр.: 1]. Історико-філософські, етнографічні дослідження, покликані розвінчувати сформовані упродовж століть гендерні стереотипи, сприяти «зростання рівня масової жіночої самосвідомості, встановленню гендерної рівності як обов'язкової умови для демократизації українського суспільства на його шляху до європейського життя» [5, с. 194].

У світлі сучасних завдань розвитку й зміцнення жіночої самосвідомості, як духовно-світоглядової передумови активізації діяльності жінок в усіх сферах суспільства, потребують нового перепроцитування гендерні проблеми із врахуванням результатів поглибленого освоєння досвіду освоєння цих питань у вітчизняній історії філософії [14; 15].

На наш погляд, змістовно поєднувати проблеми, що при цьому порушуються, покликані результати сучасного висвітлення питань життєвого вибору, як важливішого чинника жіночого буття, що синтезує життєво-практичні та духовно-світоглядові норми й цінності та є стратегічно визначальною формою особистісної самореалізації, демонструючи особистісний статус, що, безперечно, під тим чи іншим ракурсом привертало увагу вітчизняних мислителів, митців та громадських діячів також ХІХ – першої третини ХХ століття [4; 7]. Життєвий вибір свідчить про зміцнення впевненості в собі, тією чи іншою мірою є самостверджувально спрямоване, започатковане індивідом взаємо співставлення та взаємо поєднання усталених очікувань із новими ідеями та аргументоване прийняття відповідних завдань на засадах переосмислення їх результатів [Див: 19]. Його здійснення свідчить про життєвість активності, індивідуально визначеної позиції, коли, з одного боку, особистість відмежовується від другорядного на даному етапі, а з іншого, – виробляються нові способи, підходи й шляхи реалізації актуальних завдань. За самим його змістом життєвий вибір набуває статусу істотного спонукального чинника зростання ролі індивідуальності. Особистісність життєдіяльності людини і проявляється його обґрунтованістю, виваженістю, здійснюючи його, вона

переміщується у своєму життєвому просторі на нові рівні самореалізації.

Так чи інакше, але в контексті життєбуттійнісних проблем – смислу життя, призначення людини, статусу національної особистості, морально-етичних вимірів гідності й честі актуалізувалась і дана проблема [3]. Життєвий вибір демонструє окреслену позицію вільної, гідної особистості у відповідно сформованих відносинах. Так, М. П. Драгоманов постійно закликав до ретельного висвітлення питань «дитячої неволі», життєвої необхідності глибокого вивчення та вирішення проблеми «цілковитої рівності жінки з чоловіком і в науці, і в праці громадській», активно при цьому використовувати ідеї «горожанства» представників західноєвропейського Відродження та Просвітництва Д. С. Міля та ін. [Див. напр.: 4, с. 363]. Скажімо, характерною рисою філософського світогляду і П. Куліша, що, по суті, віддзеркалювало глибинні відмінності традиційної духовності української людини, було виокремлення і протиставлення внутрішнього і зовнішнього начал. Як до наскрізного усієї його творчості, «і в художніх творах, і в листах, і в наукових працях», зазначає Д. Чижевський, П. Куліш апелює до нього як до боротьби «поверхні» і глибини душевної... Із тої ж антитези «серце» – «голова» розвертається і протиставлення *чоловіка жінці*. Не лише в особистих відносинах до жінки, не лише в жіночих типах своїх пізніших творів виявляється цей погляд» [21, с. 165]. Відтак цілком виправданою може й повинна сприйматися, на перший погляд, перебільшено представлена при цьому роль української жінки у процесах національного, культурного відродження, що було, однак, закономірною реакцією зманіфестування ідей вільної особистості. Так, «Кулішеві ніби уявляється певна філософія культури, в якій жіночий елемент буде стояти на першому місці, бо жінка менше живе розумом, більше серцем. Та це й ліпше!» [21, с. 165]. Тому, зазначав також В. С. Горський: «Цілком в дусі романтичної філософії історії, яка жіночий елемент мала за первісний, найістотніший і найголовніший, П. Куліш оспівує історію України» [2, с. 162]. Бо ж якраз українська жінка викликає у нього захват – завдяки її людським, моральним якостям: життєвий вибір зманіфестує заклик «будь тим, хто ти є» (Ф. Ніцше) у здатності *само-стійного* приймання життєвих рішень свobodної особистості, гідної свого минулого. Але вона вільна визначати також своє майбутнє – вона має своє майбутнє, здійснюючи його у просторі між минулим та майбутнім способом їх взаємодії, а свобода і гідність особистості жінки – його корелятивами як «сповненням» життєвих потреб. Виправданий життєвий вибір і здійснює, *повинна* здійснювати особистість жінки перебуванням на відповідно значущому (життєвому!) рівні культурної розвиненості: повнота буття її індивідуальності (і в особистісних відносинах із чоловіком) не може бути поза національним [13; 19]. Бо ж «все, чим була жінка у минулому, її якість жінки – це не результат заперечення її свободи, її особистості чоловіками і не підсумок біологічного фаталізму, а здобуток вільних творчих актів, життєвих поривань, що рівною мірою зобов'язані своїм походженням і їй самій, і самому чоловікові» [16, с. 44]. Культурно-національний образ жінки є її доконечно буттійнісною якістю: і чи не першою прикметою української жінки в системі цінностей українського фемінізму початку ХХ ст. було особистісне піднесення реального проступання її до свободи, зокрема, у виборі і свого життєвого шляху, і царини докладання творчих зусиль. Скажімо, вищій життєсмысл зманіфестує повість

О. Кобилянської «Людина», її героїня Олена з її «критичним», «аналізуючим», «розважуючим» розумом, як, по суті, прояви цілісності особистості відповідального життєвого вибору. Вона проголошує: «Маю сама право йти за собою або проти себе» [6, с. 34]. Тому, на її переконання, гармонійне подружнє життя досяжне за відповідних почуттів, так і певної спільності життєвих цінностей. А на довершеному «Жіночому портреті» Лесі Українки зображена жінка «чесна», «гідна», «добра», «щира», але в атмосфері непримирної вимоги дотримання відповідності особистісним якостям – збереження самоповаги, «душевної повноти», свободи «свого хисту» і «розуму» – усієї буттійної межовості, коли під впливом сердечних поривань («голоду серця») бути у ній чи не найтяжче віч–на–віч із необхідністю здійснення життєвого вибору [8]. Тому у листі до А. Ю. Кримського від 3 листопада 1905 року Леся Українка, аналізуючи його повість «Андрій Лаговський», писала, що вона «зовсім серйозно» віднеслась до цього твору і зовсім серйозно страждала над ним» [11, с. 140]. Вона привертає увагу до необхідності врахування поєднаності «високого естетизму» «благородства» людини та цілісності проявів життєвих процесів і разом з тим відмінності між ними. Адже художньо–образна правда – річ надзвичайно делікатна, по великому рахунку, піддатна лише великим майстрам художньої творчості, спроможним, визначивши конкретну мету, чітко й послідовно прямувати до неї, але також її не «перевершуючи». Але ж, продовжує вона, дана повість спрямована на висвітлення, відображення і «підвалин» життєвих процесів, і зачіпає також «будову», що, цілком закономірно, потребувало б «довше й пильніше зайнятись рештою будови» [11, с. 141]. Зокрема, залишилось поза увагою автора «критичне почуття», що асоціюється з намаганням осуджувати чи виправдовувати вчинки приятеля Лаговського Володимира стосовно поведінки героїні повісті – Амалії, як із «сумним образом дівчинки». Особливо ж пронизлива інвектива проти, по суті, жодним чином не виправданого зневажання жіночої гідності й честі героїні викликана тим, що це здійснено «тільки ради ілюстрації» образу Володимира, «особи егоїстичної і примітивної». Єдиний спосіб, щоб «природа» не лазила «без докладу» в вікно, се пускати її в двері, то, може, вона тоді більше поважатиме визначені їй Sprechstunden. Інакше вона вдумує всякі «іскушення святого Антонія», які й не сняться звичайним, не святым, смертним». Біологія при цьому, у прямому смислі, «при–сутня», але у просторі та вимірах обраного життєвого шляху гідного свого при–значення особистості. «...А фізіологія – що з неї візьмеш? Вона собі жінка проста і мало розуміється на ідеалах» [11, с. 144]. Але ж чи не є це «простота» вищого ґатунку, як відповідна «жіночому портретові», найнадійнішим «гарантом» життєвості визначених ідеалів життєвого шляху? [Див. також: 12].

Високі критерії моральності, відповідальності та гідності випадають на долю особистостей вільних і мужніх, здатних на піднесений вчинок, тим, кому судилося пере–бувати на даний час, так би мовити, в епіцентрі життєвих процесів, міжлюдських спілкувань: гідна особистість життєвобором здатна час життєздійснення робити своїм. Особистість сама має бути і суддею, і підсудною, визначати свій вирок «всюди бути собою». Якість цілісності в принципі не може мати винятків: її тягар повинен витримуватися без обмежень. Лише на цьому шляху вона відкрита можливістю життєвого вибору як вільного прояву – вона не стільки вже є нею, скільки *це не є, а по–тає*, мужньо пізнаючи правду свого життя та демонструючи і завдяки цьому повноту духовно–

душевних рис і якостей, а тому також вільна вибирати. Про характер життєвого вибору свідчить, отже, його зміст, що, на переконання Лесі Українки, формується на перетині здійсненого індивідуальності життєвого закорінення і глибини, виправданості визначених особистісних потреб та інтересів. Так, серед недоліків вже згаданої повісті вона виокремлювала «нерозуміння автором до кінця своїх героїв», адже він «не пояснює» суті їхніх образів читачеві, із чим, у свою чергу, асоціюється відчуття неправдивості зображеного. Між тим не може ставитись під сумнів дотримання вимог «*живої правди*» в зображенні героїв твору, з чим, природно, абсолютно не сумісні «натуралістичні «протоколи вівісекції душі»», у світлі яких представлені у цьому творі і гендерні відносини. Але відповідно до зазначеної вимоги, демонструє Леся Українка своєю інтерпретацією повісті важливість даної проблеми, на передньому плані мають бути не походження героїв, не їхні темпераменти, що у більшості випадків є другорядним, а якраз правдива змістовність життєвого вибору: не викликають читачького інтересу образи героїв, взаємини яких беззмістовні, неправдиві, бо позбавлені особистісного «сприйняття». «Мені здається, – зазначає вона, – що все походить від браку виразного змісту в їх житті, вони всі більш–менш «нігілісти», одірвані од живого ґрунту і глибоких інтересів» [11, с. 147]. Автору не вдалося продемонструвати їхню індивідуальності, що найперше захоплює, запам'ятовується і що полишає слід в душі читача, увиразнюючи і кожен вибір. У повісті недостатньо зображено стан рівності між людьми, «всякої рівності», і чи не в першу чергу – гендерної та, разом з тим, брак «гармонії» у відносинах між чоловіком і жінкою. «Певне, Ви скажете (або мовчки подумаете), що в моїх «враженнях» є чимало спеціально жіночого... Тільки ж се не таке дурне речення з боку жінки, як воно видається одразу» [11, с. 150]. Особистісність життєвого вибору жінки визначається правдивістю оприявлення глибокосердечного життя «жіночого раціону». «Бачите, мужська «рація» в погляді на деякі справи дуже однобока, тому ми доповнюємо її своєю «рацією», може, теж, однобокою, але *тільки* з них *обох* може вийти щось ціле і справедливе (ми тільки не звикли одважно казати « я маю рацію», а кажемо несміливо: «мені здається»)» [11, с. 150]. Для Лесі Українки жінка має бути здатна здійснювати життєвий вибір в особистісних проявах життєздійснення – як упевнена в собі, мужня, бо буттійнісно зобов'язальна та освічена в сенсі «життєвої правди», відповідальна, своїм життям відповідаючи на життєві потреби, усією повнотою свого життя. І тому героїня новели І. Франка «Батьківщина» промовляє: «Я жила, доки була сила, краса, здоров'я... Життя дало мені все, що могло дати, нехай же й смерть бере все, що може взяти» [20, с. 187]. Таким чином, успіх життєвого вибору визначається рівнем готовності особистості до його здійснення, коли, зокрема, психологічними передумовами такої готовності є подолання світоглядного індивідуалізму, якому завжди протистоять морально–етична розвиненість, вимогливість поглиблення громадянської позиції, дотримання принципів гуманізму, які усвідомлюються як життєво важливі. І тому якщо життєздійснення особистості може розглядатися як обґрунтованість життєвого вибору, то ступінь готовності до його здійснення є, зрештою, долею. Екзистенційний вибір може й повинен розглядатися як адекватний спосіб самоусвідомлення особистості в статусі відповідального суб'єкта життєпроявів, коли останні піддаються поглибленому переосмисленню, визначаються важливіші на даному етапі чинники і т.д. Це – індивідуально визначений спосіб відповіді самим життям особистості на нові виклики. Готовність здійснення життєвого вибору визначається, зокрема,

рівнем освіченості, загальної та професійної культури і самосвідомості, глибиною усвідомлення значущості особистісного самоутвердження як важливої життєвої мети, глибиною розуміння своєї причетності до буття нації. Тому його здійснення є свідченням здатності встояти на обраній позиції самостверджувально зорієнтованого бачення життєвого шляху як прояву самості особистості. Лише в атмосфері її буття відповідного статусу він і набуває – як способу свобідного розвитку, утвердження індивідуальності людини.

Список використаних джерел

1. Вайт Д., Комнінелліс Н. – Крах Дарвіна – Черкаси: «Стефанус». 2001. – 192 с.
2. Горський В. С. Історія української філософії. – К.: Наук. думка, 1993. – 287 с.
3. Денисенко М. «... Бути собі ціллю!» (Феміністична проблематика прози О. Кобилянської) // Слово і час. – 1997. – №5–6. – С.48–52.
4. Драгоманов М. П. Шевченко, українофіли і соціалізм // Драгоманов М. П. Вибране. – К.: Либідь, 1991. – С.327–429.
5. Ігнатенко І. Жіноче тіло у традиційній культурі українців. – Харків: «Клуб сімейного дозвілля», 2016. – 224 с.
6. Кобилянська О. Ю. Людина: вибрані твори. – К.: Знання, 2014. – 206 с.
7. Куліш П. Маруся Богуславка // Куліш П. Твори у 2-х томах. – Т.2. – К.: Наук. думка, 1998. – С.33–195.
8. Леся Українка. Жіночий портрет // Леся Українка. Збір. творів у 12-ти томах. Т.1 – К.: Наук. думка, 1997. – С.344.
9. Леся Українка. Новые перспективы и старые тени («Новая женщина» западноевропейской беллетристики) // Українка Л. Збір. творів у 12-ти томах. – Т.8. – К.: Наук. думка, 1977. – С.76–99.
10. Леся Українка. Малорусские писатели на Буковине // Леся Українка. Цит. праця. – Т.8. – С.62–75.
11. Леся Українка до А. Ю. Кримського 3 листопада 1903 р. // Леся Українка Збір. творів у 12-ти томах. – Т.12. – К.: Наук. думка, 1979. – С.136–151.
12. Леся Українка до А. Ю. Кримського 27 жовтня 1911 р. // Леся Українка. Цит. праця. – С.370–373.
13. Ліщук Л. В. Гендерні ролі в історії цивілізації // Мультиверсум. Філософський альманах: Збірник наукових праць / Гол. ред. В. В. Лях. – К.: Український центр духовної культури, 2007. – Вип.63. – С.214–227.
14. Максютя М. С. Життя як творчість. – К.: «Міленіум», 2009. – 224 с.
15. Максютя М. С., Мала Я. Л. Екзистенціально-персоналістські конотації ідей фемінізму у творчості Лесі Українки // Мультиверсум. Філософський альманах: Зб. наук. праць / Гол. ред. В. В. Лях. – К.: Український центр духовної культури, 2015. – Вип.9–10. – С.65–77.
16. Ортега-і-Гассет Х. «Другие и Я» – развитие темы. Краткое размышление о «Ней» // Филос. и социол. мысль. – 1990. – №7. – С.35–46.
17. Петренко О. Гендерна освіта в контексті української філософської думки // Филос. і социол. у контексті сучасної культури. Зб. наук. праць. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2007. – С.306–314.
18. Петришина Л. В. Політичний потенціал жінок і процес державотворення в Україні // Актуальні проблеми політики: Зб. наук. праць / Відп. ред. Л. І. Кормич. – Одеса: АстроПринт, 1998. – Вип.3–4. – С.55–66.
19. Русова Софія. Дещо з філософії виховання // Вільна українська школа. – 1918. – №10.
20. Франко І. Батьківщина // Український декамерон. – К.: «Довіра», 1993. – С.152–188.
21. Чижевський Д. М. Нариси з історії філософії на Україні. – К.: «Орія», 1992 – 230 с.
5. Ignatenko I. Zhinoche tilo u tradycijnij kul'turi ukrai'nciv. – Harkiv: «Klub simejnogo dozvillja», 2016. – 224 s.
6. Kobyljans'ka O. Ju. Ljudyna: vybrani tvory. – K.: Znannja, 2014. – 206 s.
7. Kulish P. Marusja Boguslavka // Kulish P. Tvory u 2-h tomah. – T.2. – K.: Nauk. dumka, 1998. – S.33–195.
8. Lesja Ukrai'nka. Zhinochij portret // Lesja Ukrai'nka. Zibr. tvoriv u 12-ty tomah. T.1 – K.: Nauk. dumka, 1997. – S.344.
9. Lesja Ukrai'nka. Novye perspektivy i starye teni («Novaja zhenshina» zapadnoevropejskoj belletristiki) // Ukrai'nka L. Zibr. tvoriv u 12-ty tomah. – T.8. – K.: Nauk. dumka, 1977. – S.76–99.
10. Lesja Ukrai'nka. Malorusskie pisateli na Bukovine // Lesja Ukrai'nka. Cyt. pracja. – T.8. – S.62–75.
11. Lesja Ukrai'nka do A. Ju. Kryms'kogo 3 lystopada 1903 r. // Lesja Ukrai'nka Zibr. tvoriv u 12-ty tomah. – T.12. – K.: Nauk. dumka, 1979. – S.136–151.
12. Lesja Ukrai'nka do A. Ju. Kryms'kogo 27 zhovtnja 1911 r. // Lesja Ukrai'nka. Cyt. pracja. – S.370–373.
13. Lishhuk L. V. Genderni roli v istorii' cyvilizacii' // Mul'tyversum. Filosofs'kyj al'manah: Zbirnyk naukovyh prac' / Gol. red. V. V. Ljah. – K.: Ukrai'ns'kyj centr duhovnoi' kul'tury, 2007. – Vyp.63. – S.214–227.
14. Maksjuta M. Je. Zhyttja jak tvorchoist'. – K.: «Milenium», 2009. – 224 s.
15. Maksjuta M. Je., Mala Ja. L. Ekzystalic'no-personalists'ki konotacii' idej feminizmu u tvorchoosti Lesi Ukrai'nyky // Mul'tyversum. Filosofs'kyj al'manah: Zb. nauk. prac' / Gol. red. V. V. Ljah. – K.: Ukrai'ns'kyj centr duhovnoi' kul'tury, 2015. – Vyp.9–10. – S.65–77.
16. Ortega-i-Gasset H. «Drugie i Ja» – razvitie temy. Kratkoe razmyshlenie o «Nej» // Filos. i sociol. mysl'. – 1990. – №7. – S.35–46.
17. Petrenko O. Genderna osvita v konteksti ukrai'ns'koi' filososfs'koi' dumky // Filos. i sociol. u konteksti suchasnoi' kul'tury. Zb. nauk. prac'. – Dnipropetrovs'k: DNU, 2007. – S.306–314.
18. Petryshyna L. V. Politychnyj potencial zhinko i proces derzhavotvorennya v Ukrai'ni // Aktual'ni problemy polityky: Zb. nauk. prac' / Vidp. red. L. I. Kormych. – Odesa: AstroPrynt, 1998. – Vyp.3–4. – S.55–66.
19. Rusova Sofija. Deshho z filosofii' vyhovannja // Vil'na ukrai'ns'ka shkola. – 1918. – №10.
20. Franko I. Bat'kivshhyna // Ukrai'ns'kyj dekameron. – K.: «Dovira», 1993. – S.152–188.
21. Chyzevsk'kyj D. M. Narysy z istorii' filosofii' na Ukrai'ni. – K.: «Orii», 1992 – 230 s.

Maksuta M. E., Ph.D., Professor, NULES Ukraine (Ukraine, Kyiv), gileya.org.ua@gmail.com

Mala Y. L., graduate student, NULES Ukraine (Ukraine, Kyiv), gileya.org.ua@gmail.com

On the problem of life choices in Ukrainian feminism first third of the twentieth century

The article defends the position according to which, concentrated life choices interests and needs, transforming way of life «imperative», reflect the vitality typical of women's intentions «to be independent», which legitimized the strengthening of responsibilities. An effective idea of Ukrainian feminism and was a demonstration of the vital position of a woman as an individual, stand-alone «responsibilities», in particular, in upholding the national cultural meaningful, humanistic values in life: the second is formed, strengthened as a «continuation» of the first. Proper expression of the content of women's self reflected the desire to carry out their own efforts constantly updating the viability and independence in this aspect. In an atmosphere of deep experience and understanding of women's destiny, existential differences and at the same time – the unity of the fate of the nation creatively self creative orientation life choices realized the desire of women to be a person independent fullness of life, including as a way to confront the destructive influences and cultures of traditional and new female-phobia relapse. The atmosphere of this fullness is a prerequisite for meaningful and adequate perception of development and «relay» on the social culture of national achievements. By and large, however, the justification for life choices a woman showed her «the choice themselves», as the «autonomous government» of its self, the female being of individuality in the «space» of national and cultural achievements of the past and contemporary art: it is, ultimately, always answer needs of his time. Therefore, the article notes, personal life choices of women is implemented in all its aspects integrity of her personality, which can and should be viewed as the personal aspect of the overall development path, deepen feelings, spiritual and intellectual needs, interests and values, so that there is and can be shown personality that «chooses».

Keywords: lifestyle choice, responsibility, dignity, honor, truth, vitality, femininity.

* * *